

ELNARƏ HASANQULİYEVA
ADU
Təbriz küç81
ehasanquliyeva@mail.ru

İNGİLİS DİLİNDƏ FRAZEOLoji BİRLƏŞMƏLƏRİN STRUKTUR-TEMATİK TƏSNİFİ VƏ ONLARIN AZƏRBAYCAN DİLİNDƏ QARŞILIĞI.

Xülasə

İngilis dilində frazeoloji birləşmələrin struktur-tematik təsnifi və onların Azərbaycan dilində qarşılığı.

Məqalədə ingilis dilində frazeoloji birləşmələrin struktur-tematik təsnifi və onların Azərbaycan dilində qarşılığından bəhs edilir.

Atalar sözləri, zərb-məsəllər və idiomlar həyatın müxtəlif sahələrinə aid ibrətamiz məzmunlu qısa kəlam, xalq düşüncəsinin qısa, dolğun və mənalı bir şəkildə ifadəsidir. Onlar istər bədii ədəbiyyatda, istərsə də adi danışiq dilində fikri əsaslandırmaq üçün istifadə olunan ən münasib vasitədir. Əsrlər boyu xalqın süzɡəcindən keçmiş xalqın hikmətli sözlərinin daşıyıcısı olan atalar sözləri və zərb-məsəllər yığcam, obrazlı, dərin mənalı və tutarlı nitq məhsuludur. Onlar xalqların obrazlı təfəkkürünün məhsulu olmaqla, onun milli ruhunu təcəssüm edir. Məna dərinliyi, forma dolğunluğu belə ifadələrin başlıca xüsusiyyətidir.

Kommunikativ frazeoloji vahidlərə atalar sözləri və deyimlər daxildir. Məlum olduğu kimi atalar sözləri və deyimlərdə hər bir millətin düşüncə tərzi, həyatı, milli xüsusiyyətləri, adət ənənələri əks olunur. Qeyd etmək lazımdır ki, frazeoloji birləşmələrin əksər hissəsi ümumxalq dilinin məhsuludur və xalq tərəfindən yaradılmışdır. Odur ki, onların izləri folklorə, xalq deyimlərinə, dialekt və ləhcələrə gedib çıxır. İngilis dilində atalar sözləri və zərb-məsəllərin çox az hissəsi mənaca və ya strukturca dəyişdirilərək dil vahidi səviyyəsinə salınmışdır və onlar dilin frazeoloji sisteminin zənginləşməsində əsas mənbə rolunu oynayırlar. Hər dövr, hər nəsil üçün onların təlim-tərbiyəsində olduqca mühüm rol oynayan atalar sözləri və zərb-məsəllər və müdrik kəlamlar həm ingilis, həm də Azərbaycan dilində çox zəngindir. Lakin onu da qeyd etmədən keçmək olmaz ki, bu Azərbaycan dili üçün daha xarakterikdir. Atalar sözlərində xalqın öz mənəvi aləmi, milliliyi, tarixi, elmə, təhsilə, əməyə münasibəti əks olunur və onları kitablarda yığılan ağıl, zəka da adlandırmaq olar. Xalqın təfəkkür tarixinin inkişaf mərhələlərində ilk fəlsəfi görüşlərin inkişaf pilləsini müəyyənləşdirmək, ictimai şüurun forması kimi bədii və estetik təfəkkür arasında üzvi bağlılığın olduğunu aydınlaşdırmaq üçün atalar sözü və zərb məsəllərə müraciət etmək lazımdır. Atalar sözü və zərb məsəllərin nitq ilə xüsusi əlaqəsi nəzərə alınmasa, onları bəzən başa düşmək, çətinlik törədir. Onlardakı mühakimələr nə qədər maraqlı görünərsə də, o qədər də həyatın bir çox hadisə və şəraitini semantik cəhətdən daha da gücləndirir. Bir sözlə xalqın aynası kimi orada öz əksini tapır.

Açar sözlər: frazeoloji vahidlər, kontekst, komperativ frazeoloji vahidlər, nominativ frazeoloji vahidlər, atalar sözləri və zərb məsəllər.

Frazeoloji vahidləri təsnif etmək üçün ən qədim və ənənəvi prinsiplərdən biri onların həqiqi, əsl mənalılarına əsaslanır. Bu prinsipi tematik xüsusiyyət adlandırırlar. Bu prinsip əsasən qərb dilçilik ədəbiyyatlarında geniş istifadə olunur və onlar (Qərb dilçiləri) bu prinsipə görə idiomları öz həqiqi mənalılarına görə qruplaşdırırdılar. Məlum olduğu kimi, idiomların mənbələri insan fəaliyyətinin, həyatının müxtəlif sahələrinə və təbiət hadisələrinə aid ola bilər.

N.N.Amosova frazeoloji vahidlərin təsnifinə kontekstoloji cəhətdən yanaşır. O, frazeoloji vahidləri daimi kontekstli vahidlər kimi müəyyənləşdirir. Daimi kontekst müəyyən leksik elementin özünəməxsus və dəyişməz uzlaşması, onlar arasındakı semantik əlaqə ilə xarakterizə olunan kontekst kimi müəyyən olunur. N.N.Amosova daimi kontekstli vahidləri frazemlərə və idiomlara bölür. O, göstərir ki, frazemlər ikilidir, tərkib hissələrindən birinin frazeoloji cəhətdən bağlı mənası var; digər tərkib hissəsi isə müəyyənədicisi kontekst rolunda çıxış edir. Məsələn, *small hours, small change* və s. İdiomlarda isə hər bir elementin mənası ya zəifləyər, ya tamamilə itə bilər, ya da yeni məna bütöv vasitəsilə qurula bilər. Məsələn, *in the nick of time (dəqiq vaxtda)* [6, 186].

N.N.Amosovaya görə, frazeoloji vahidləri müəyyən edilmiş ünsiyyətdəki funksiyalarına görə dörd sinfə bölmək olar. Bu təsnifat əsasında frazeoloji birləşmələri aşağıdakı kimi təsnif etmək olar.

1. Nominativ frazeoloji vahidlər – söz birləşmələri ilə təqdim olunur: *cut and run, draw the line* və s.

Nominativ frazeoloji vahidlərə həmçinin tərkibində yalnız bir tam mənalı söz olan söz qrupları aiddir: *at large (azadlıqda, ipdən açılmış); in hand (tabelikdə); in the soup (çətin vəziyyətdə); in the altogether (çılpaq, tamamilə açıq-aydın); on the rocks (çətin vəziyyətdə); at a time (o dəqiqə); to go on (davam etmək); to look for (axtarmaq)* və s.

Birinci qrupa həmçinin komparativ frazeoloji vahidlər və predikativ ifadələr də daxildir (*as*) *large as life - canlı kimi; (as) red as a turkey-cock - xoruz kimi qırmızı; see how the cat jumps - işlər necə olur; (as) good as ever - daha yaxşı; too clever by half - daha çoxçağullanmaq; (as) many as - daha çox; as dead as a duck - cansız (həyat izi olmayan); as dark as when - əvvəlki kimi qaranlıq; as much as possible - mümkün olan qədər; as good as she - onun kimi mehriban; as better than - daha yaxşı* və s.

2. İngilis və Azərbaycan dillərində frazeoloji vahidlərin bir qismi qrammatik cəhətdən bitmiş bir fikri ifadə etdirir və cümləyə oxşayır. Tədqiqatçılar belə konstruksiyaları müxtəlif cür adlandırırırlar. Məsələn: Hüseyn Bayramov onları frazeoloji cümlələr [1, 121], N.N.Amosova predikativ quruluşlu vahidlər [6, 135], A.V.Kunin isə predikativ frazeologizmlər və ya kommunikativ frazeoloji birləşmələr adlandırır [8, 30].

Qeyd etmək lazımdır ki, həmin müəlliflərin əksəriyyəti belə vahidlərin sırasında əsasən atalar sözü və məsəlləri nəzərdə tutmuşdular. Odur ki, H.Bayramov və A.Kuninin yanaşmaları daha məqsəduyğundur. Bunu onunla izah etmək olar ki, nəqli intonasiya ilə deyilən belə konstruksiyaların bəziləri məzmunla əlaqədar olaraq sual sözlərinin artırılması ilə və nida işarələri ilə cümləyə ekvivalent kimi işlədilir.

Belə frazeoloji cümlələri adətən üç qrupa ayırmaq olar:

- 1) Frazeoloji nəqli cümlələr;
- 2) Frazeoloji sual cümlələri;
- 3) Frazeoloji nida cümlələri.

1. Frazeoloji nəqli cümlələri digər cümlələrdən fərqləndirən cəhət odur ki, belə cümlələrdə ifadə edilən fikir məzmununa görə bu və ya digər şəxsə aid olsa da, həmin şəxsi bildirən söz frazeoloji cümlə daxilində müstəqil cümlə kimi çıxış etmir və ya şəxssiz cümlələr şəklində özünü göstərə bilər [1, 122].

Məsələn, Azərbaycan dilində:

xoşu gəlmək, acığı gəlmək; yazığı gəlmək.

Onun hərəkətləri mənim heç də xoşuma gəlmirdi (M.S.Ordubadi).

Mən gülümsədim, həm də ondan acığımı gəldi (M.S.Ordubadi).

İngilis dilində:

I am not every Tom, Dick and Harry. – Mən hər yoldan ötən deyiləm.

But she would pick up with everybody, of course. He would have to make himself agreeable to Tom, Dick and Harry (The Silver Spoon p.III Ch. XI p. 237).

Və ya unless I'm a Dutchman – lənətə gəlim ki (işdir olmasa onda...).

It's a complete fiasco thank God! "Then we've won" said Fleur. "Unless I'm a Dutchman", answered Soames. "I'm not sure", muttered Michael (The Silver Spoon p.III Ch. VIII).

2. Frazeoloji sual cümlələri adətən iki cür ifadə olunur; cavab almaq məqsədilə işlədilən və ritorik səciyyə daşıyan sual cümlələri.

Cavab almaq məqsədilə işlədilən frazeoloji sual cümlə növü qeyri-ritorik; ritorik səciyyə daşıyan frazeoloji sual cümləsi isə ritorik frazeoloji sual cümləsi adlandırılır [1, 139].

Qeyri-ritorik frazeoloji sual cümlələri dilimizdə sayca elə də çox deyildir. Bəlkə də elə ona görə də bu məsələ dilçiliyimizdə çox tədqiq olunmamışdır. Azərbaycan dilində ən geniş yayılan qeyri-ritorik frazeoloji sual cümləsi aşağıdakıdır:

Nə var, nə yox?

Ə, İmransan? Xoş gördük bala. Otur görək nə var, nə yox? (İ.Şıxlı)

İngilis dilində nəzər salaq:

"Oh! Bobbish, thanks! I just wanted to ask you: Must I take these screws of old George Forsyte's? They're dashed bad". "Gift horse in the mouth"? said Soames.

Yaxşı təşəkkür edirəm. Səndən bir şey soruşmaq istəyirəm. Mən bu qoca Corcun alətini götürməliyəm. O, çox köhnəlib: "Bəy verən atın dişinə baxaq?" deyə Soms dilləndi.

Və ya: By trick of eyes, and hair, by her walk, by the sound of her voice – Thing her cap over the windmill? Not she!

Gözləri ilə aldanmaq, onun saçı, yerişi, səsinin məlahəti ilə aldanmaq. Onu məhv etmək? Təkcə o yox.

Belə cümlələrdə işlədilən suallar əslində cavab tələb etmir. Nəticə çıxarmağı tövsiyə edir.

Ritorik frazeoloji cümlələr qrammatik sual cümlələrinə oxşayır, ancaq belə suallar bir işin başqası tərəfindən yerinə yetirilməsini ritorik şəkildə ifadə etmək üçün III şəxsin təkində işlədilir. Buna misal olaraq, xüsusilə şifahi nitqdə olan: Kimin ağzı nədi?; Kimə nə borcudur?; Kimin nə işinə qalıb; Kimin nə dərdinə; Hansı yuvanın quşusan və s.

Kərbalayı Heydər zor adam idi.

Naçalnikin ağzı nədir, onun sözünə baxmasın (Qaçaq Nəbi dastanı).

Hacı Baxşəli – Kefim nə istər yazdırram, kefim istəmərə yazdırıram. Sənə nə borcudur!

İngilis dilində:

(then) what is the mystery of secret? – nə isə gizli bir şey var?

"You're a relation – by blood as well as marriage, aren't you?" "Yes" "Then what's the skeleton? I'll certainly come. Only – she has so many friends (The White Monkey p.II Ch. III).

The kettle and the pot – Öz gözündə tiri qoyub, başqasında çör-çöp axtarırsan!

Soames was silent, feeling vaguely that he had been near the proverb. "The kettle and the pot" – What was the use, indeed, of going anywhere unless you wanted something? It was one of the cardinal principles of life (Swan Song p.III Ch VII).

3. Nominativ-kommunikativ səciyyə daşıyan frazeoloji nida cümlələri özlərində nida söz qruplarını birləşdirir. My aunt (my hat) – belə-belə işlər, işə bir bax; that's the spirit - əhsən, özüdür ki, var; By heaven! – Sən Allah; Good God – İlahi; The Holy Ghost – Müqəddəs Ruh; Great Scott – Rəhm edin!; My hat – Mərhəmətli Tanrı, mənim Allahım, Rəbbim!; No jolly fear! – Rəhm et Allahım!; My gum! – Mənim Tanrım!, İlahi, mənim Allahım.

"I should be interested to know how you would have handled a situation if you had been on the Board. It is extremely easy to condemn other people! Hear, hear! said Michael, astounded – at his own voice! (Doğrudur, özüdür ki, var) (The White Monkey p.III Ch. XIII).

On his shadowy face was nothing quite so spirited as a sneer but he fazed about him, and seemed to say: My, hat! (Mərhəmətli Tanrı) (The Silver Spoon p.II Ch VIII).

“Not a bit; jolly good short. The vice of our lot is, they say it pretty well. But they have nothing to say. They won’t date”. Won’t they? My gum! (Mənim Allahım!) (The White Monkey p.I Ch.II).

“By heaven! Those people, I’ll - ! Well, that ends it!

Marjorie, I shall send our engagement to the papers tomorrow” (Tək Allah) (The Silver Spoon p.II Ch. XI).

Sir James Foskisson moved in his chair, and the pupils of his light – blue eyes became as pin-points. He nodded almost imperceptibly three times, precisely as if he had seen the Holy Ghost! (Müqəddəs Ruh) (The Silver Spoon p.III Ch. I).

Swain came last. On his shadowy face was nothing quite so spirited as a sneer; but he gazed about him, and seemed to say; “My hat!” (Mərhəmətli Tanrı. İlahi) (The Silver Spoon p.II Ch. VII).

Azərbaycan dilində də bu qəbildən olan cümlələr adətən təəccüb, razılıq və ya narazılıq bildirir. Məsələn:

Əşi qoyurlar ki, adam bir şirin yuxu yata!

Eh! Kim kimədir! (“Kirpi” jurnalı).

V.V.Vinoqradov nominativ mənə kəsb etməyən və yalnız frazeoloji vahid daxilində işlədilən sözlərin mənasını müəyyənləşdirmək üçün bunların müvafiq sinonimləri ilə əvəz etmək fikrini irəli sürür. Və belə sözlər sırasında yalnız dilin özünəməxsus və vaxtilə həmin dildə leksik vahid kimi mövcud olan sözləri nəzərdə tutur [7, 282-288].

Azərbaycan dilində bu qəbildən olan sözlərin iştirakı ilə mövcud olan frazeoloji vahidlərin cüzi qismi belə səciyyə daşıyır. Həm ingilis, həm də Azərbaycan dilində bu tip sözlər təəccüb, razılıq və ya narazılıq bildirir. Məsələn,

Əşi, qoyurlar ki, adam bir şirin yuxu yata! (İ.Şıxlı)

Eh! Kim kimədir! Onun işindən şeytan baş açmaz (“Kirpi” jurnalı).

Kommunikativ frazeoloji vahidlərə atalar sözləri və deyimlər daxildir. Məlum olduğu kimi atalar sözləri və deyimlərdə hər bir millətin düşüncə tərz, həyatı, milli xüsusiyyətləri, adət ənənələri əks olunur. Qeyd etmək lazımdır ki, frazeoloji birləşmələrin əksər hissəsi ümumxalq dilinin məhsuludur və xalq tərəfindən yaradılmışdır. Odur ki, onların izləri folklor, xalq deyimlərinə, dialekt və ləhcələrə gedib çıxır.

Yazılı abidələrdən biri də “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanıdır. Əsərdə atalar sözü və zərb-məsələlərin miqdarı son dərəcə çox olduğu üçün onu bir növ atalar sözü lüğəti də adlandırmaq olar. Düzdür onların çoxu artıq dildə işlənmir, lakin bəziləri indi də dilimizdə çox işləkdir və xüsusi səciyyə daşıyır.

Məsələn,

Çıxan can geri dönməz.

Yad oğulu saxlamaqla oğul olmaz.

Əski pambıq bez olmaz, qarı düşmən dost olmaz.

Xalqın təfəkkür tarixinin inkişaf mərhələlərində ilk fəlsəfi görüşlərin inkişaf pilləsini müəyyənləşdirmək, ictimai şüurun forması kimi bədii və estetik təfəkkür arasında üzvi bağlılığın olduğunu aydınlaşdırmaq üçün atalar sözü və zərb məsələlərə müraciət etmək lazımdır.

Atalar sözü və zərb məsələlərin nitq ilə xüsusi əlaqəsi nəzərə alınmasa, onları bəzən başa düşmək, çətinlik törədir. Onlardakı mühakimələrin nə qədər maraqlı görünsə də, o qədər də həyatın bir çox hadisə və şəraitinə semantik cəhətdən daha da gücləndirir. Bir sözlə xalqın aynası kimi orada öz əksini tapır. Bu ifadələrin məcmuna aşağıdakı əlamətlər aid edilə bilər [1, 144].

1) Emosional-ekspressiv mənaya qarşı müxtəlif münasibətdə ola bilər.

2) Tərkibindəki ayrı-ayrı ifadələr, dilin leksik sistemində yeni keyfiyyət daşıyıcısına çevrilir.

3) Dilin modelinə xas səciyyə qəbul edir.

- 4) Semantik məzmun ilə qrammatik strukturu arasında asılılıq yaranır.
- 5) Sözlərin sırası sabit qalır.
- 6) Sözlərin tərkibində bəzən sinonimlərlə əvəzlənmə müşahidə olunur.
- 7) Atalar sözü və zərb məsəllər başqa dilin deyil məhz milli dilin xüsusiyyətlərinə malikdir.
- 8) Atalar sözü və zərb məsəlləri cümləyə ekvivalent ola bilər [4, 61-62]. Məsələn,

Dilinə görə dilçəyi də var.

Harda aşdır orda baş.

Uşağı buyur dalınca yüyür.

Getmə gözümdən gedərəm özümdən.

Atalar sözləri, zərb-məsəllər və idiomlar həyatın müxtəlif sahələrinə aid ibrətamiz məzmunlu qısa kəlam, xalq düşüncəsinin qısa, dolğun və mənalı bir şəkildə ifadəsidir. Onlar istər bədii ədəbiyyatda, istərsə də adi danışiq dilində fikri əsaslandırmaq üçün istifadə olunan ən münasib vasitədir. Əsrlər boyu xalqın süzgəcindən keçmiş xalqın hikmətli sözlərinin daşıyıcısı olan atalar sözləri və zərb-məsəllər yığcam, obrazlı, dərin mənalı və tutarlı nitq məhsuludur. Onlar xalqların obrazlı təfəkkürünün məhsulu olmaqla, onun milli ruhunu təcəssüm edir. Məna dərinliyi, forma dolğunluğu belə ifadələrin başlıca xüsusiyyətidir. Bu cəhət həm İngilis, həm də Azərbaycan dillərində özünü aydın göstərir. Buna baxmayaraq qeyd etmək lazımdır ki, hər iki dildə atalar sözləri, zərb-məsəllərin işlənmə məqsədi eyni olsa da, hər birinin özünəməxsus leksik-qrammatik quruluşu olduğundan bəzi fərqlər istər-istəməz aydın şəkildə özünü biruzə verir.

Yuxarıda deyilənləri nəzərə alaraq, ingilis və Azərbaycan dillərindəki atalar sözlərini və deyimlərin bəzi oxşar və fərqli cəhətlərini nəzərə alaraq, aşağıdakı qruplara ayırmaq mümkündür:

– birinci qrupa həm məna, obraz, həm də leksik tərkib baxımından hər iki dildə tam eyniyyət təşkil edən atalar sözləri.

Məsələn: When the cats is away the mice will play – Pişik uzaqda olanda, siçan kef edər; A cat has nine lives – Pişiyin doqquz canı var.

– ikinci qrupa obraz və leksik tərkib baxımından bir-birindən qismən, yaxud tamamilə fərqlənən, lakin məna uyğun atalar sözləri və deyimlər daxildir.

Məsələn: A bird in the hand is worth two in the bush – Soğan olsun, nağd olsun; The pot calls the kettle black – Öz gözündə tiri qoyub, başqasında çör-çöp axtarma; Let sleeping dogs lie – Səs salma, yatanlar oyanar və s.

– üçüncü qrupa isə yalnız ingilis dilinə xas olan, Azərbaycan dilində müvafiq, tam qarşılığı olmayan atalar sözləri və deyimlər daxildir. Qeyd etmək lazımdır ki, onların ola bilsin ki, cümlə formasında ekvivalentlərini tapmaq mümkündür.

Məsələn: I'm a Dutchman if – Onda lənətə gəlim ki; Cry for the moon – Əlçatmaz nəyisə arzulamaq; Youth's a stuff – Tezliklə gənclik sona çatacaq (Bu gözəllik sənə qalmaz) və s.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, bu qəbildən olan deyimlər və atalar sözlərinin ekvivalentləri, ya qismən, ya da tam qarşılığı Azərbaycan ədəbiyyatında, filmlərdə geniş işlənmişdir.

Məsələn: Teach your grandmother to suck eggs – Ay uşaq böyüyünə öyüd ver (“Böyük dayaq” filmi); Let sleeping dogs lie – Səs salma, yatanlar oyanar qoy hələ yatsın! (M.Ə.Sabir); To eat humble pie – Ağzının payını almaq (O olmasın, bu olsun) və s.

Hər dövr, hər nəsil üçün onların təlim-tərbiyəsində olduqca mühüm rol oynayan atalar sözləri və zərb-məsəllər və müdrik kəlamlar həm ingilis, həm də Azərbaycan dilində çox zəngindir. Lakin onu da qeyd etmədən keçmək olmaz ki, bu Azərbaycan dili üçün daha xarakterikdir.

Atalar sözlərində xalqın öz mənəvi aləmi, milliliyi, tarixi, elmə, təhsilə, əməyə münasibəti əks olunur və onları kitablarda yığılan ağıl, zəka da adlandırmaq olar.

Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, atalar sözləri böyük tərbiyəvi əhəmiyyət kəsb edən dastanlarımızda xüsusi yer tutur. Məsələn, “Dədə-Qorqud” dastanında istifadə olunan atalar sözləri və məsəllər tərbiyə, əmək, yoldaşlıq və vətənpərvərlik kimi əxlaqi dəyərləri özündə cəmləşdirir.

Məsələn: “Əski pambıq bez olmaz”, “At işlər, ər öyünər, Baba malından nə fayda, başda dövlət olmasa”.

İngilis dilindəki atalar sözlərinə gəldikdə isə, qeyd etmək doğru olardı ki, ingilis dilində işlənən atalar sözləri ya mənaca öyüd, əxlaq, ibrət, tərbiyə xarakterli, ya da predikativ səciyyəli olurlar. Predikativ səciyyəli atalar sözləri və məsəllər sözün ekvivalenti olur və belə cümlələrdə bir cümlə üzvü olur.

Məsələn: A pretty pair of shoes again! – Köhə palan içi tökmə!; Fresh for the morrow – gecənin xeyrindən gündüzün şəri yaxşıdır.

C.Qolsuorsinin araşdırdığımız “The White Monkey”, “The Silver Spoon” və “Swan Song” əsərlərində işlədilmiş kommunikativ frazeoloji birləşmələrə nəzər salaq:

a bit of all tight - barmağını yalayarsan

Well, Vic? This jelly's a bit of all tight (The White Monkey, P.I, Ch.VIII).

cut one's coat according to one's cloth - ayağını yorğanına görə uzatmaq

Fleur-so for as he, knew-cut coat according to her cloth (The White Monkey, P.I, Ch.VI).

a fine (pretty) kettle of fish - yaxşı işdir, vallah! “İşə düşmədik”.

When she had gone Soames reached for the letter A pretty kettle of fish” he muttered (The White Monkey, P.III, Ch.VIII).

be born with a silver spoon in one's mouth - göydən zənbillə düşmək

She was born with a silver Spoon in her mouth. She thinks she can do what she likes (The Silver Spoon, P.I, Ch.IX).

to be in a stew - iynə üstündə oturmaq.

I never was more glad to get rid of a book! I've been in a continual stew for fear of being overseen with it! (The Silver Spoon, P.II, Ch.V).

Dance (pipe) to somebody's tune - kiminsə çaldığı ilə oynamaq.

The French – he had always mistrusted them... Their papers, he noticed, never lost a chance of having a dab at English policy, seemed to think they could always call the tune for England to pipe it (The White Monkey, P.II, Ch.I).

tell it to the marines! - İnanan daşa dönsün.

The climate's all right when it isn't too dry or too wet-it suits my wife fine, but, sir when they talk about making your fortune all I can say is it to the Marines (The Silver Spoon, P.II, Ch.IV).

Nümunələrdən də görüldüyü kimi, frazeoloji vahidlərin bir hissəsi komponentlərinin sintaktik əlaqəsinə görə rəngarəngdir və bu qəbildən olan birləşmələri ya iki və daha artıq sözdən ibarət olanlar, ya da cümlə kimi formalaşan qruplara ayırmaq mümkündür.

Ədəbiyyat:

- 1.Bayramov H.A. Azərbaycan dili frazeologiyasının əsasları. Bakı, Maarif, 1978.
2. Cəfərov S. Müasir Azərbaycan dili. Bakı, 1970.
3. Hacıyeva Ə.H. İngilis və Azərbaycan dillərində somatik frazeologizmlərin struktur- semantik xüsusiyyətləri.Bakı, Nurlan, 2004, 192 s.
4. Əlizadə Z.Ə. Azərbaycan atalar sözləri və zərb məsələlərinin leksik-semantik xüsusiyyətləri. Bakı: ADU, 1980, 108 s.
- 5.Vəliyeva N.Ç. Frazeoloji birləşmələrin müqayisəli linqvistik təhlili.
6. Амосова Н.Н. «Основы английской фразеологии». Ленинград: Наука, 1963,

321 с.

7. Виноградов В.В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке. А.А. Шахматов, 1864-1920: Сборник статей и материалов. М.: -Л.: Издательство АН СССР, 1947, 474 с.
8. Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка. Учебник для институтов иностранного языка. 2-ое издание. М.: Высшая школа, 1996, 336 с.
9. English Russian phraseological dictionary. М. 1967, 738 p.
10. John Galsworthy. "A modern Comedy." Book 1. "The White Monkey". L.: Fredonia Books, 1976, 344 p.
11. John Galsworthy. "A modern Comedy." Book 2. "The Silver Spoon". М.: Progress Publishers, 1976, 332 p.
12. John Galsworthy. "A modern Comedy". Book 3. "The Swan Song". М.: Progress Publishers, 1976, 372 p. 1978, s. 176.

Е. Гасангулиева

Структурно-тематическая классификация фразеологические единицы на английском языке и их соответствие на азербайджанском языке

Резюме

В статье рассматривается структурно-тематическая классификация фразеологических единиц на английском языке и их перевод на азербайджанский язык.

Фразеологических единиц, и идиомы являются кратким, всеобъемлющим и значимым выражением мыслей людей в коротких фразах в различных аспектах жизни. Они являются наиболее подходящим инструментом, используемым для обоснования идеи художественной литературы и обычной речи. Пословицы и идиомы - это компактные, образные, глубокие и последовательные фразы, были носителями мудрости людей, которые прошли через века. Они представляют национальный дух людей. Глубина смысла, полнота формы - главная особенность таких выражений. Слова и понятия общения широко распространены в народных разговорах. Как известно, слова и фразы каждой нации отражают образ мышления, быт, национальные особенности, традиции. Следует отметить, что следы большинство фразеологических соединений попадают в фольклору. В английском языке очень мало слов и фраз были переведены в осмысленную или структурную форму и являются основным источником обогащения фразеологической системы языка. Каждое поколение играет очень важную роль в образовании поговорки. Слова, фразы и пословицы очень богаты как на английском, так и на азербайджанском языках. Но следует отметить, что это более характерно для азербайджанского языка. Коммуникативные единицы отражают отношение людей к их духовному миру, национальности, истории, науке, образованию, труду и могут быть названы разумом. Чтобы определить этап развития первых философских встреч на этапах развития мышления народов, необходимо понять слова и фразы, которые дают понять, что существует органический стереотип художественного и эклектического мышления как средства общественного сознания.

Ключевые слова: фразеологические единицы, контекст, компаративные фразеологические единицы, номинативные фразеологические единицы, пословицы и поговорки.

E.Qasanquliyeva

Structural-thematic classification of phraseological units in English and their correspondence in the Azerbaijani language

Summary

The article deals with the structural-thematic classification of phraseological units in English and their correspondence into Azerbaijani.

Phraseological units, and idioms are a brief, comprehensive and meaningful expression of people's thoughts in short phrases in various aspects of life. They are the most appropriate tool used to substantiate the idea of fiction and ordinary speech. Proverbs and idioms are compact, imaginative, deep and consistent phrases. They were the bearers of the wisdom of people who passed through the centuries. They represent the national spirit of the people.

The depth of meaning, the fullness of the form is the main feature of such expressions. Words and concepts of communication are widespread in popular conversations. As you know, the words and phrases of each nation reflect the way of thinking, life, national characteristics and traditions. It should be noted that traces most of the phraseological compounds fall into folklore. In English, very few words and phrases have been translated into meaningful or structural form and are the main source of enrichment of the phraseological system of the language.

Colloquial language plays a very important role in the formation of proverbs and sayings. Words, phrases and proverbs are very rich in both English and Azerbaijani languages. But it should be noted that this is more characteristic not only in speech but also in plays. Phraseological units reflect the attitude of people to their spiritual world, nationality, history, science, education.

Key words: phraseological units, contex, comparative phraseological units, nominative phraseological units, proverbs and sayings.

Redaksiyaya daxil olma tarixi: 11.05.2019

Çapa qəbul olunma tarixi: 19.06.2019

Filologiya elmləri doktoru, professor Məsməxanım Qaziyeva tərəfindən çapa tövsiyə olunmuşdur